

OPONENTSKÝ POSUDEK

Diplomová práce: **Sexualita z pohledu islámu**
Autor práce: Michal Zdeněk
Vedoucí práce: Prof. PhDr. Luboš Kropáček, CSc.
Studijní obor: Arabistika
Pracoviště: Ústav Blízkého východu a Afriky FF UK v Praze

Oponenturu diplomové práce pana Michala Zdeňka, nazvané *Sexualita z pohledu islámu*, jsem přijal se zájmem i zvědavostí, ovšem také s obavami. Jedná se totiž o problematiku, která již dávno překročila své původní mantinely a stala se jedním z nejfrekventovanějších a zároveň mediálně nejpritažlivějších „kolbišť“, na nichž se čile střetávají soudobé názory zastánců a odpůrců islámu. V pokleslejších rovinách těchto střetů se právě oblast sexuality často prezentuje odpůrci islámu jakožto pádný důkaz jeho neslučitelnosti se „západními hodnotami“ (viz mj. různá internetová diskusní fóra, zejména islamofobních komunit na sociálních sítích aj.), v kultivovanějším, především akademickém, diskursu však již dávno zdomácnělo přesvědčení, že souvislosti mnoha více či méně lokálně podmíněných projevů sexuality ve „světě islámu“ s literou islámského práva (které autor práce rozebírá především) bývají často nezřetelné, polemické či dokonce zcela chybné (viz např. ženská obřízka).

Tak či onak jde o problematiku navzdory své zdánlivé přitažlivosti v jádru nevděčnou, kladoucí nemalé nároky na autorovu erudici a vyžadující multidisciplinární přístup. Navíc je třeba dodat, že genderová problematika v islámu, přestože se dnes těší nebyvalé pozornosti, o níž svědčí hotová záplava titulů velmi proměnlivé kvality, začala být systematicky studována (ve srovnání s jinými „islámskými předměty“) vlastně poměrně nedávno. Ostatně, bádání o současném muslimském právním diskursu se již dávno neobejde bez internetu, neboť fenomén „elektronických fatew“ či „muftíjů on-line“ se šíří závratnou rychlostí, čemuž odpovídá též škála internetových pramenů (viz níže). Islámské právo v oblasti sexuality se zabývá především skutky; emoce či sklony v tomto pohledu ustupují do pozadí (viz např. v kapitole o homosexualitě). Od toho se odvíjí též způsob výkladu, který se může jevit místy jako ryze popisný až „technický“; odráží však přístup středověkých islámských právních autorit k řečené problematice.

Úvodem je třeba zdůraznit, že hodnocená diplomová práce se zaměřuje na pohled islámských náboženských textů na vybrané otázky lidské sexuality a způsoby, jakými muslimské autority tyto materiály interpretují. Rozhodně se tedy nijak nevěnuje (jak autor sám předesílá v úvodu na str. 7) zkoumání skutečného sexuálního života muslimů v současnosti či minulosti, ať již si jej vymezíme jakkoliv. A byť si autor sám omezil téma na islámskou nábožensko-právní reflexi sexuality, pořád se jedná o předmět úctyhodně široký, přičemž každé z částí posuzované práce by se jistě dala věnovat samostatná studie. Struktura díla vychází od konceptu intimního vztahu v manželství i mimo manželství a přes otázky tělesnosti a čistoty a sexuální praktiky se dostává až k soudobým snahám o liberalizaci sexuální etiky (viz níže). Při budování heuristické základny autor shromáždil celkem rozsáhlou kolekci pramenů i literatury, jak

v západních jazycích, tak v arabštině, a to v tištěné (především teoretické studie), ale zejména v elektronické podobě (hlavně zmiňované internetové fatwy, ale též různé islámské informační portály apod.). Mimochodem, fatwy z oblasti sexuality dnes nalezneme i na webových portálech českých muslimů a otázky sexuality jsou přítomny i v několika publikacích Islámské nadace v Praze (mj. v překladu díla autorem hojně citovaného šejcha Júsufa al-Qaradáwího do češtiny).

Zvolené téma, pochopitelně, klade velké nároky na vyjadřování, tzn. aby autor dokázal být věcný a konkrétní, avšak zároveň se vyhnul obecnosti či na druhé straně prudérní nebo archaické dikci. Michal Zdeněk to dle mého mínění dokázal naprosto profesionálně a prokázal tak, že má jazykový cit a umí psát, což u diplomových prací nebývá vždy samozřejmostí. Tedy práce je čtivá a čtenář se přitom nemusí bát ani případných rozpaků, ani nezáživného kličkování. Po formální stránce k diplomové práci nemám výhrady, jazyk již byl oceněn, citace a odkazy respektují zavedený úzus a v prepisech z arabštiny do latinky jsem nenašel chyby – byť jsem se opravdu snažil.

Na autora mám dva dotazy, jeden technický a jeden věcný. V bibliografii totiž uvádí knihu *Šarí'a – úvod do islámského práva* (Jan Potměšil) a na str. 8 zmiňuje, že se tato publikace připravuje k vydání. Vzhledem k tomu, že uvedená kniha (mimochodem velmi kvalitní) vyšla jenom pár dnů před odevzdáním diplomové práce oponentovi, tak jsem se chtěl zeptat (čistě ze zvědavosti), jak se autor diplomové práce dostal k rukopisu. Druhý dotaz se týká kapitoly 5. *Soudobé snahy o liberalizaci sexuální etiky*, kde jsou rozebírány čtyři konkrétní příklady (každý k této liberalizaci přistupuje po svém), jmenovitě Seyran Ateş, Mona Eltahawy, Scott Kugle a Asra Nomani, a autor na závěr (str. 67) podotýká: *Podobné radikální přístupy, které žádají reformy či novou interpretaci pramenů, se často vyznačují neschopností jednat v rámci tradičního diskursu, což vyvolává nezáměr mezi většinou věřících a kritiku představitelů hlavního proudu.* Otázka zní, zda je liberalizace sexuální etiky v rámci tradičního diskursu vůbec možná; rád bych znal autorův názor, sám jsem v tomto směru na pochybách.

Závěrem mohu konstatovat, že posuzované dílo *Sexualita z pohledu islámu* jistě splňuje veškeré formální i věcné požadavky kladené na diplomovou práci, a jsem přesvědčen, že autor si dokázal se zadaným předmětem poradit vskutku nadprůměrně, takže bych mu doporučoval dílčí části publikovat časopisecky, např. v Novém Orientu.

S ohledem na výše uvedený rozbor tuto diplomovou práci doporučuji k obhajobě s hodnocením „výborně“.

Vypracoval: PhDr. Bronislav Ostřanský, Ph.D.
Orientální ústav Akademie věd ČR, v.v.i.
Pod Vodárenskou věží 4
182 08 Praha 8 – Libeň
Telefon: 266052210
E-mail: ostransky@orient.cas.cz

V Praze, dne 28. srpna 2012